

“Zemnieku saeima”: Rīgas domes skolu “ēdināšanas” iepirkums – vai bērni ir pelnījuši ēst vietējos produktus?

Biedrība “Zemnieku saeima” aicina Rīgas domi apturēt septembrī izsludinātā skolu un pirmsskolas izglītības iestāžu ēdināšanas iepirkuma virzību un atkārtoti izvērtēt tā kritērijus, īpaši vietējo produktu, īso piegādes ķēžu un pārtikas izsekojamības aspektā. Biedrības “Zemnieku saeima” valdes priekšsēdētāja vietniece M. Dzelzkalēja – Burmistre: *“Ja citas Latvijas pašvaldības, ievērojot Latvijas normatīvos aktus un Eiropas regulas, cenšas maksimāli atbalstīt vietējos, tad Rīgas dome ar apbrīnojamu uzstājību vēlas, lai Rīgas bērni bērnudārzos un skolās ēstu importa pārtiku.”*

Kamēr vairākas Latvijas pašvaldības ēdināšanas iepirkumos meklē juridiski korektus risinājumus, lai bērniem nodrošinātu svaigu, kvalitatīvu, izsekojamu un iespējami tuvu audzētu vietējo pārtiku, Rīgas domes izvēlētie nosacījumi septembrī izsludinātajā ēdināšanas iepirkumā var radīt būtiskas priekšrocības importa produkcijai, kuras kvalitātes pārbaude var būt apgrūtināša.

Vai Rīgas dome apzināti vietējos zemniekus un ražotājus padara mazāk konkurētspējīgus?

Iepazīstoties ar iepirkuma nolikumu, biedrība secinājusi, ka vienāda piedāvājumu vērtējuma gadījumā priekšroka paredzēta piedāvājumam ar lielāku bioloģiskās lauksaimniecības prasībām atbilstošu produktu īpatsvaru un zemāku cenu. Savukārt produktiem, kuri atbilst Latvijas Nacionālās pārtikas kvalitātes shēmas (NPKS) vai integrētās audzēšanas prasībām, līdzvērtīga priekšrocība nav paredzēta. Biedrība vērš uzmanību arī uz iepirkumā noteikto piegādes ķēdes attālumu, kas ir līdz 300 kilometriem no Rīgas administratīvās robežas. Šāds rādiuss aptver ne tikai lielu Latvijas daļu, bet arī teritorijas kaimiņvalstīs, tādējādi būtiski paplašinot importa produkcijas piegādes iespējas.

“Zemnieku saeima” rīcībā esošais šī gada pašvaldību iepirkumu salīdzinājums rāda, ka Liepājas, Ādažu, Ogres, Gulbenes, Talsu, Daugavpils un Limbažu iepirkumos NPKS, bioloģiskās lauksaimniecības un integrētās

audzēšanas produkti tiek vērtēti kopā ar piegādes attālumu. Vairākos iepirkumos visvairāk punktu iespējams saņemt par produktu, kas audzēts vai ražots līdz 50, 70, 80 vai 100 kilometru attālumā. Biedrībai nav saprotams, kāpēc Rīga ir izvēlējusies pretēju virzienu, nozīmīgu piegādes attāluma vērtējumu atstājot tikai dažiem produktiem, bet 13 produktu pozīcijās par izšķirošo kritēriju noteikusi bioloģisko statusu, pieļaujot piegādi līdz 300 kilometru attālumam.

Biedrības “Zemnieku saeima” valdes priekšsēdētāja vietniece M. Dzelzkalēja-Burmistre: *“Šis ir gadījums, kad skatāmies nevis tikai uz formāliem un juridiski korekti definētiem vērtēšanas kritērijiem, bet gan konkrētās pašvaldības attieksmi pret savas valsts zemniekiem un ražotājiem. Ja citas Latvijas pašvaldības cenšas maksimāli atbalstīt vietējos, tad Rīgas dome ar apbrīnojamu uzstājību vēlas, lai Rīgas bērni bērnudārzos un skolās ēstu importa pārtiku. Neiedziļinoties jautājumā, vai vienmēr un visos gadījumos būs iespējams izsekot bērnudārziem un skolām piegādāto produktu kvalitātei un izcelsmei. Situācijā, kad izšķiroša nozīme ir cenai un bioloģisko produktu īpatsvaram, pretendents var dot priekšroku lētākam citas valsts bioloģiskajam produktam, nevis Latvijā audzētam NPKS vai integrētās audzēšanas prasībām atbilstošam produktam.”*

Dzelzkalēja -Burmistre atzīst, ka bioloģiskajai pārtikai neapšaubāmi ir vieta bērnu ēdienkartē. Taču nav pieņemami veidot nosacījumus, kuros bioloģiskais sertifikāts kļūst par gandrīz vienīgo kvalitātes priekšrocību, bet Latvijā audzēti, kontrolēti un izsekojami NPKS un integrētās audzēšanas produkti paliek otrajā plānā.

Bioloģisks par zemāku cenu nenožīmē kvalitatīvs ar zināmu izcelsmi

Rīgas domei būtu publiski jāpamato, kāpēc izvēlēts tieši 300 kilometru attālums un kādu praktisku un izmērāmu ieguvumu šis kritērijs sniedz bērnu ēdināšanai. Proti, vai tas palīdz samazināt transportēšanas radīto ietekmi uz vidi, nodrošina svaigākus produktus, uzlabo piegāžu izsekojamību un stiprina pārtikas piegāžu drošību? Attāluma kritērijam nevajadzētu kļūt par formālu prasību, kas faktiski paplašina ārvalstu produkcijas piegādes iespējas, nesniedzot skaidri pierādāmu ieguvumu Rīgas bērniem.

Bioloģiskās pārtikas ražošanu un apriti Eiropas Savienībā regulē vienotas prasības attiecībā uz ražošanu, sertifikāciju, marķēšanu, izsekojamību un kontroli. Arī uzņēmumam, kas bioloģisko produktu pārstrādā, iepakoj vai pārpako, jādarbojas bioloģiskās kontroles sistēmā. Vienlaikus bioloģiskais

marķējums pats par sevi neatbrīvo pasūtītāju no pienākuma pārliedcināties par konkrēto piegāžu izcelsmi un atbilstību iepirkuma nosacījumiem.

Taču, ja produkts ir audzēts, iepakots vai pārpakots citā valstī, Latvijas institūciju tiešās kontroles iespējas ir ļoti ierobežotas, tāpēc tikai atlases kritērijos priekšroku dodot bioloģiskajiem produktiem un nosakot 300 km piegādes attālumu, tādejādi cerot, ka bērni ēdīs veselīgu un kvalitatīvu pārtiku, ir "tiešs veids kā pašiem sev iešaut kājā."

Biedrība atgādina, ka Rīgas pašvaldība ik dienu par nodokļu maksātāju līdzekļiem finansē tūkstošiem bērnu ēdināšanu. Šī nauda var stiprināt Latvijas laukus, vietējo pārtikas ražošanu un valsts pārtikas drošību. Taču pašreizējā iepirkuma redakcija rada risku, ka Rīgas bērnu ēdināšanai paredzētie līdzekļi aizplūdis ārpus Latvijas.